

I. K. K.

Življenjsko delo dr. Antona Korošca

V borbi za narodne in politične pravice Slovencev

Delovanje g. dr. Antona Korošca je v tesni zvezi z življenjskim tekom slovenskega naroda v zadnjih petih desetletjih. Dr. Anton Korošec je posegal s svojim bistrim razumom in krepko voljo v vse panoge narodnega življenja, da bi jih usmerjal k pravi dobrobiti slovenskega ljudstva. Odločilno je bilo njegovo vplivanje na razvoj političnega življenja med našim narodom v prejšnji državi in zlasti pa v naši nacionalni jugoslovanski državi.

Pripravljanje pota

Dr. Anton Korošec je začel svoje veliko delo za narodne in politične pravice Slovencev z odločno borbo proti nemškutarstvu, ki je bilo močno zasidrano po spodnještajerskih mestih in trgih ter celo po nekaterih vaseh, in proti gnilemu slogaštvu, ki je oviralo razvoj življenjskih sil slovenskega naroda.

Dr. Anton Korošec je nastopal z rastočo odkritostjo in odločnostjo na političnih shodih; zlasti na ustanovnem zboru katoliškega političnega društva v Slov. Bistrici 9. junija 1901 je ostro obsodil tedanjo slovensko politiko na štajerskem ter zahteval ustanovitev odločno katoliške slov. kmečke stranke.

Že v 8. desetletju preteklega stoletja začeta ločitev duhov se je nadaljevala in utrjevala. Po smrti župnika in dekana Žičkarskega je bil jeseni 1905 postavljen za skupnega kandidata. Koroščevo kandidaturi so nasprotovali le nekateri naprednjaki s svojim kandidatom Rebekom. V hudem volilnem boju, katerega so netili nemškutarji s svojim lastnim kandidatom Wratschkom, je dr. Anton Korošec zmagal. Dne 29. maja 1906 je bil izvoljen prvič za poslanca tako zvane pete kurije v avstrijski državni zbor, kateremu je pripadal do zloma.

Dr. Koroščevo rojstna hiša v Biserjanah, župnija Sv. Jurij ob Ščavnici

Predsednik Slov. kluba v štajerskem dežel. zboru

Na štajerskem je prišlo do popolnega razcepa med Slovenci, ko so ustanovili naprednjaki v Celju Narodno stranko za štajersko. Kot odgovor na ta korak se je ustanovila slovenska krščanska stranka pod imenom Slovenska kmečka zveza za štajersko. Kmečka zveza se je tako širila in utrjevala med zavednim kmečkim narodom, da je maja 1909 zmagovito nastopila pri volitvah v štajerski deželni zbor. Pri teh volitvah je bil tudi dr. Anton Korošec izvoljen za deželnega poslanca in je postal predsednik Slovenskega kluba v deželnem zboru.

V deželnem zboru je zahteval dr. Anton Korošec decembra 1909 odcepitev slovenskega ozemlja od Gradca in združitev slovenskega dela štajerske in Koroške v eno upravno celoto z ostalimi slovenskimi pokrajinami. Radi krivičnega postopanja

Parlamentarno delo je med svetovno vojno počivalo do 29. maja 1917. Pri zopetni otvoritvi parlamenta so se strnili vsi jugoslovanski poslanci v Jugoslovanski klub, ki je izvolil dr. Antona Korošca za predsednika.

Pod vodstvom dr. Antona Korošca je sestavil Jugoslovanski klub tako zvano deklaracijo, katero je prečital dr. Anton Korošec kot predsednik na otvoritveni seji parlamenta 30. maja 1917.

Majska deklaracija je postala izhodišče mogočnega narodnega gibanja, ki se je izražalo v ogromno-številnih podpisih deklaracije ter se razvilo v veličastno jugoslovansko manifestacijo zlasti na številnih ljudskih taborih.

Dr. Anton Korošec je nastopal na tabornih manifestacijah po vsej Sloveniji, ki je zagorela enodušno za njegovo zamisel in zahtevo po združitvi Jugoslovancev v skupno državo. Na teh taborih nekoliko pred zlomom je bil dr. Anton Korošec v slovenski domovini na višku politične slave in je postal voditelj vseh Slovencev, ki so se pripravljali za največjim navdušenjem za vstop v novo — narodno državo.

Predsednik Narod. sveta

Ob priliki odkritja spominske plošče rajnemu dr. Jan. Ev. Kreku v št. Janžu na Dolenjskem je bil osnovan dne 16. avgusta 1918 v Ljubljani Narodni svet, čigar predsednik je postal dr. Anton Korošec. Dne 2. oktobra 1918 je dr. Korošec v državnem zboru prečital izjavo o pravici samoodločbe.

Ko so zaprosile v začetku oktobra 1918 Avstro-Ogrska, Nemčija in Turčija za mir, se je ustanovilo v Zagrebu dne 5. in 6. oktobra Narodno veče Slovencev, Hrvatov in Srbov. Za predsednika je bil dne 17. oktobra izvoljen dr. Anton Korošec.

Ko je bila Avstro-Ogrska tik pred zlomom, se je odpravil dr. Anton Korošec s spremstvom v Ženevo, kjer je stopil v stik s srbskimi vodilnimi politikami in predvsem s Pašičem. Pašič je priznal v imenu srbske vlade 8. novembra 1918 Narodno veče za zakonito vlado Jugoslovancev bivše avstro-ogrške monarhije. Nato je bila sestavljena v Ženevi že skupna vlada 12 ministrov, ki je objavila svoje prve sklepe v posebnem proglasu, ki je znan pod imenom »ženevska deklaracija«.

V Ženevi in Parizu

Iz Ženeve se je podal dr. A. Korošec v Pariz. Stopil je v stik s francosko vlado in z ostalimi zavezniki, da bi dosegel priznanje nove jugoslovanske države in ugodne državne meje. Na sklep Narodnega večja v Zagrebu so njegovi predstavniki odpotovali v Beograd, kjer je bila 1. decembra 1918 proglašena Kraljevina SHS.

Na sklep Narodnega večja v Zagrebu so njegovi predstavniki odpotovali v Beograd, kjer je bila 1. decembra 1918 proglašena Kraljevina SHS.

Na sklep Narodnega večja v Zagrebu so njegovi predstavniki odpotovali v Beograd, kjer je bila 1. decembra 1918 proglašena Kraljevina SHS.

Pregled dr. Koroščevega ministrovanja v Jugoslaviji

Prva vlada nove države je bila sestavljena 20. decembra pod predsedstvom Stojana Protiča in je zavzemal dr. Anton Korošec v njej častno mesto podpredsednika. Dne 2. aprila 1919 je prevzel ministrovstvo za prehrano in obnovo zemlje. — V novi Protičevi vladi je bil imenovan za prometnega ministra dne 19. februarja 1920.

V ustavotvorni skupščini je predložil dr. Anton Korošec avtonomističen načrt ustave. Takratna skupščinska večina je ta načrt odklonila, dr. Anton Korošec pa je njegovim glavnim načelom ostal zvest do svoje smrti.

Dr. Koroščev oče

nemške večine je začel Slovenski klub v Gradcu z obstrukcijo, ki je onemogočila za vselej delo deželnega zbora.

Dr. Anton Korošec v državnem zboru

V državnem zboru na Dunaju je bil g. dr. Anton Korošec podpredsednik Slovenskega kluba in kasneje Hrvatsko-slovenske zajednice. Tudi v državnem zboru je nastopal neustrašeno za pravice tlačanih Slovencev. Poslužil se je večkrat proti nemški večini v parlamentu za tedanje čase najbolj uspešnega orožja — obstrukcije. — Ko je odložil dr. Šusteršič 4. marca 1914 predsedstvo Hrvatsko-slovenskega kluba, je bil izvoljen dr. Anton Korošec za predsednika.

Dr. Korošec v dijaških letih

V letu 1924. vidimo dr. Antona Korošca kot podpredsednika Davidovičeve vlade, ministra za prosveto in namestnika ministra za vere. V Vukičevičevi koalicijski vladi 23. februarja 1928 je postal dr. Anton Korošec notranji minister, dne 27. julija 1928 pa kot prvi prečan ministrski predsednik.

Kralj Aleksander je s kraljevim proglasom razveljavil 6. januarja 1929 vidovdanksko ustavo in razpustil narodno skupščino. V novi vladi generala Petra Živkoviča je bil dr. Anton Korošec prometni minister do 5. avgusta, nato je prevzel ministrstvo za šume in rude, a je odstopil 30. septembra 1930.

Za vlade ministrskega predsednika dr. Srskiča je moral dr. Anton

Dr. Anton Korošec na svojem domu v družbi svoje sestre, svaka, nečakov ter prijateljev

Korošec v internacijo in je živel precej časa na otoku Hvaru. Ob smrti kralja Aleksandra se je vrnil, da se kot zvest Jugoslovan udeleži pogreba pokojnega kralja.

Na kres, 24. junija 1935, je bila sestavljena vlada dr. Milana Stojadinoviča, v kateri je bil dr. Anton Korošec notranji minister.

Decembra 1938 so bile volitve v narodno skupščino, ki so izpadle v Sloveniji s popolno zmago dr. Antona Korošca. Kmalu po volitvah je dr. Anton Korošec odstopil kot minister.

Sledila je vlada Dragiše Cvetkoviča, ki je sklenila sporazum s Hrvati 28. avgusta 1939.

Dr. Anton Korošec je postal predsednik senata in 29. junija letos pa minister prosvete. V tem ministrstvu je deloval do svoje smrti.

Prosvetni organizator in časnikar

Znani voditelj ilirizma Hrvat dr. Ljudevit Gaj je rekel: »Narod brez narodnosti je telo brez kosti.« Narodna zavest je glavna opora narodnega bitja. Zato se je dr. Anton Korošec od nekdanj trudil po zgledu velikega škofa Slomška, širiti in utrjevati med ljudstvom narodno zavest. Temu velikemu smotru služijo najbolj prosvetne organizacije. Dr. A. Korošec je bil vedno prepričan, da ni prave politične udarnosti med narodom brez ljudske prosvete. Škof Slomšek je svoj čas naslovil na Slovence te bodrilne besede: »Le bistrimo si glave, ne dremajmo zaspani, drugim rodod prodani!«

Bistrenje glav, izobraževanje ljudstva, okrepiljanje njegove volje: to so najboljša sredstva, da narod v težkih življenjskih borbah ohrani sebe in svojo zemljo. Zato je dr. A. Korošec vzporedno s politično organizacijo vršil prosvetno delo med narodom.

Slovenska krščansko-socialna zveza

Vse krščansko prosvetno delo med Slovenci je bilo od začetka sedanjega stoletja osredotočeno v Slovenski krščansko-socialni zvezi, v kateri je predsedoval dr. Jan. Ev. Krek. Da bi se na štajerskem organizacijsko delo razširilo in hkrati poenostavilo, je bil na željo dr. Jan. Ev. Kreka ustanovljen poseben pododbor Slovenske kršč.-social. zveze za štajersko, kateremu je sledila čez nekaj časa samostojna Slovenska krščansko-socialna zveza. Na čelo je stopil dr. Anton Korošec kot predsednik in dr. Josip Hohnjec kot podpredsednik.

Začelo se je jako živahno prosvetno gibanje po vsej Slovenski štajerski in sosedni Koroški. Število prosvetnih društev je nagloma raslo, od meseca do meseca so se množile mladeniške in deklishe zveze, prirejali so se veliki mladinski zbori, na katerih je dr. Anton Korošec rad govoril.

Tako probujeni in izobraženi narod je bil sposoben, da je nevarno prelomno dobo leta 1918. srečno prebrodil.

Svojo politično karijero (pot navzgor) je začel dr. Anton Korošec kot urednik »Slovenskega gospodarja«, ki ga je prevzel 1. maja 1898 s 1700 naročniki in ga dvignil v par letih na 4000. Kot urednik je bil obsojen zaradi hujskanja zagriženih nemških nacionalcev na šest tednov zapora, od cesarja pa pomiloščen na sto goldinarjev globe.

Zoper nemškutarskega ptujskega »Štajerca« so ustanovili naši rodoljubi v Mariboru »Naš dom«, katerega je urejeval dr. Anton Korošec.

Nekaj časa je vodil tudi uredništvo nemškega, slovenski koristi branečega lista »Südsteirische Post«.

Dr. Anton Korošec je bil tudi vrhovni urednik trikrat na teden v Tiskarni sv. Cirila izhajajočega lista »Straža«.

Kot časnikar se je dr. Korošec vedno odlikoval z bistrostjo pogleda, preprostostjo sloga in z veliko stvarnostjo v razpravi.

Zadružni delavec

Gmotna podlaga narodnega življenja in obstoja je dobro gospodarstvo. V težkem življenjskem boju zmaga samo tisti poedinec, kateri si zasigura gospodarski obstoj. Ker so posamezniki preslabi, da bi dosegli velike gospodarske cilje, morajo svoje sile združiti v medsebojno gospodarsko pomoč. To se godi po zadrugah.

Zadružna zveza v Ljubljani

Prvi dve desetletji sedanjega stoletja sta tvorili najživahnejšo dobo organizacije slovenskega ljudstva na političnem, prosvetnem, pa tudi zadružnem polju. Poleg gospodarskega smotra so imele zadruge tudi namen osvoboditi slovenskega kmeta iz rok tujerodnih kapitalistov. Ustanavljale so se po vseh krajih, kjer je bila za to dana možnost, kreditne zadruge. Sledila so jim tudi konzumna društva in proizvodne zadruge. Vse te zadruge so bile organizirane v Zadružni zvezi v Ljubljani, kateri je načeloval dr. Janez Evangelist Krek, po njegovi smrti pa dr. Anton Korošec.

Kako visoko je bil dr. Anton Korošec ocenjen kot večak na zadružnem področju, se vidi iz tega, da je bil v Beogradu izvoljen za načelnika Glavnega zadružnega saveza, katerega je vodil — kakor tudi Zadružno zvezo — do svoje smrti. Ako je slovensko zadružništvo tako vzcvetelo, prebrodilo težko krizo zadnjih let ter tako ogromne koristi prineslo slovenskemu ljudstvu, je to v veliki meri zasluga dr. Antona Korošca.

Dr. Anton Korošec govori po radiu iz Beograda Slovincem v tujini

Življenjski podatki

Dr. Anton Korošec se je rodil 12. maja 1872 v Biserjanah pri Sv. Juriju ob Ščavnici. Ljudsko šolo je obiskoval najprej doma, leta 1883/84 v Ptuj, gimnazijo od 1884 do 1885 v Ptuj, od 1885 do 1892 v Mariboru kot gojenec Dijaškega semenišča. Po končani srednji šoli je stopil v bogoslovje in je bil posvečen 25. julija 1895 v Mariboru. Kaplanoval je na Sladki gori od 5. avgusta 1896 do 1. marca 1897, v Marenbergu do 30. aprila 1898. Iz Marenberga je prišel za učnega prefekta v mariborsko Dijaško semenišče. To službo je vršil do 5. maja 1902. Za doktorja bogoslovja je bil promoviran v Gradcu leta 1905.

Za častnega kanonika lavantinske škofije je bil imenovan za 40 letnico mašništva 25. julija 1935.

V Mariboru so imeli višjegimnazijci slovensko dijaško društvo, v katerega je bil sprejet dr. Anton Korošec že kot četrtošolec. Sodeloval je v študentovskih letih pridno pri listu dijaškega semišča in celo dopisoval v »Slov. gospodarja«. V bogoslovju je bil pridno na delu pri listu »Lipica« s sociološkimi članki. V letih bogoslovnega študija se je že seznanil z mladim in delovnim dr. Jan. Ev. Krekom.

Iz dr. Koroščeve dijaške in visokošolske dobe odsevata navdušenje za narodno, socialno ter politično delo in neustrašen boj za pravice tlačnega slovenskega naroda.

Blagopokojni voditelj Slovencev je bil mož blagega srca. Nikomur ni odrekal podpore. Svoje dohodke, katere je imel na visokih javnih mestih, je skoro vse razdelil v dobre namene, sam pa je živel zelo skromno. Veliko hvaležnost mu dolguje zlasti dijaštvo, katoliške organizacije, dobrotelne ustanove in cerkve.

Mnogo je potoval po slovenski domovini, v kateri mu je bila dobro znana vsaka vasica. Velik prijatelj je bil zelenega Pohorja in posebno še našega slovenskega raja na Bledu in Kamniških planin.

V letih poprevertnega političnega udejstvovanja je videl mnogo sveta. Kamor koli je prišel v inozemstvo, je stopil v stik s političnimi osebnostmi, katere je skušal zanimati za naše razmere in je delal z vsemi močmi na to, da bi živela naša država z vsemi sosedi v prijateljskih razmerah.

Na potovanjih se je vselej spominjal svojih slovenskih prijateljev, na katere je naslavljal razglednice in jim razdeljeval po povratku razne v inozemstvu kupljene zanimive spominke.

Popolnoma tuja mu je bila mržnja, kaj šele sovražstvo ali maščevalnost nad nasprotniki. Radi bratske ljubezni in popustljivosti se je veselil vse življenje spoštovanja v nasprotnih taborih.

Na vseh svojih shodih v Jugoslaviji ni nikdo znal tolikanj ogreti ter navdušiti srca poslušalcev za vdanost naši kraljevi hiši, kakor ravno naš voditelj.

Po svoji naravi je bil vesel in živahen v občevanju.

Bog mu bodi obilen plačnik v večnosti za vsa njegova dobra dela!

Dr. Anton Korošec na Slomškovih dnevih v Mariboru

Prekmurska dekleta dajejo dr. Korošču spominski kolač

Dr. A. Korošec botruje praporu Kmečke zveze na Brezjah

Dr. Anton Korošec govori na kmečkem taboru na Brezjah

Zadnja pot...

Voditelj slovenskega naroda, naš nepozabni dr. Anton Korošec, je umrl na svojem stanovanju v Beogradu v ulici kralja Milutina v soboto, 14. decembra. Prejšnji večer je bil še zdrav in veder. V petek, 13. decembra, je bil še na dvoru pri krstni slavi in sečenju kolača, zvečer pa se je kot prosvetni minister udeležil predstave v Narodnem gledališču. Njegov zvesti stražnik Dragi ga je spremljal na dom in sta se zvečer prijazno poslovila. Ko pa je Dragi v soboto, dne 14. decembra, ob pol sedmih zjutraj z brivcem prišel v sobo, je našel našega voditelja že umirajočega.

Hitro so poklicali tri znamenite zdravnike, ki so

prispeli kar najhitreje so mogli, toda pomoči niso mogli dati. Njegov zvesti prijatelj senator Franc Smodej je na telefonski klic prihitel in opravil molitve ob umirajočem.

Ob sedmih zjutraj je prenehalo biti srce našega velikega voditelja dr. Antona Korošca. — Odsel je od nas...

Po vsem Beogradu, po vsej državi, posebno pa še v Sloveniji je novica o smrti dr. Antona Korošca vse presenetila in silno potrla. V Ljubljani je gospod ban dr. Marko Natlačen sklical sejo na bansko upravo, kjer so določili, da sta takoj odšla v Beograd senator dr. Franc Kulovec in minister na razpoloženju Franc Snoj, da uredita vse potrebno za prevoz pokojnikovega trupla v Slovenijo.

V nedeljo, dne 15. decembra, se je prevoz iz Beograda izvršil. V ponedeljek, 16. decembra, zjutraj so prepeljali truplo velikega pokojnika v palačo kraljevske banske uprave v Ljubljani, zvečer pa so prepeljali od tam truplo v stolno cerkev, kjer je bil položen na oder ter bo narod mogel vzeti slovo od svojega ljubljenege očetovskega voditelja.

V torek, 17. decembra, ob devetih zjutraj se bo vršil pogreb, o katerem bo »Slovenski gospodar« poročal prihodnjic.

Slovenci! V globoki žalosti prosimo Boga, da mu poplača vse njegove žrtve za naš narod! Bodimo prepričani, da njegov duh že sedaj moli pri Bogu za srečno bodočnost Slovenije in Jugoslavije, katero je v življenju tako ljubil!